

Húsz esztendő. A Publika Magyar Könyvtári Kör tevékenysége

1. Ahogy elkezdődött. Az alapítás előzményei

Az 1980-as évek végén a Magyar Könyvtárosok Egyesülete már kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezett, látogatókat fogadtunk, külföldi tanulmányutakat szerveztünk. Az egyesület elnökeként számtalan külföldi kollégával ismerkedtem meg, többek között *Julia Carpenterrel* is, aki a British Council megbízásából egy felmérést készített a magyar könyvtárakról. Munkájához a segítségemet kérte, amit én természetesen szívesen megadtam neki. Ez az ismeretség vezetett aztán oda, hogy 1994-ben, amikor Julia cége az Európai Unió Keleti nyitás politikájában indított projektek közül többnek a megvalósítását elnyerte, Júlia engem kért fel, hogy Magyarországon segítsek partnert keresni az egyik projekthez. Ez a projekt a PLDP (Public Libraries Development Project) és azt célozta meg, hogy az Unióhoz csatlakozni kívánó országokban, nevezetesen Magyarországon és Romániában Nyugat-európai könyvtárakban alkalmazott fejlett módszereket ismertessen meg és terjesszen el. Én már akkor önálló könyvtári-információs tanácsadóként dolgoztam és vállaltam a projekt hazai menedzselését.

A hazai könyvtári partnernek a Pest Megyei Könyvtárat ajánlottam, amelynek székhelye Szentendrén volt. Mind a könyvtárnak, mind igazgatójának, *Biczák Péternek* munkáját évek óta ismertem, igen színvonalasnak tartottam és alkalmasnak arra, hogy egy európai szintű projektben részt vegyenek.

A PLDP projekt megvalósításához a Művelődési Minisztérium Könyvtári osztálya, *Dr. Skaliczki Judit* osztályvezető személyes segítségével anyagi,

szakmai támogatást nyújtott. Az OSZK Könyvtári Intézet *Dr. Dippold Péter* irányításával szakmai támogatással működött közre.

A PLDP, a PHARE-alapítvány által támogatott nemzetközi program célul tűzte ki, hogy a közkönyvtárakban a hagyományos könyvtári szolgáltatásokon túlmenően a felhasználók számára információs szolgáltatások bevezetését is elősegítse. Annak érdekében, hogy a hazai könyvtárainkban is ki lehessen építeni ezeket az információs szolgáltatásokat, a könyvtárosok elméleti és gyakorlati felkészítését, a Nyugat-európai könyvtárakban alkalmazott módszerek megismertetését és elterjesztését kellett megvalósítani.

A projekt vezetője az Essex County Council Libraries (Essex Megyei Könyvtár) lett, szakértői munkával részt vettek benne a Netherland Bibliotheek en Lektuur Centrum (NBLC) a Holland Közkönyvtárak Szövetsége, és a görögországi Veria Public Library (Veria Városi Könyvtár). A partner könyvtárak lettek: a magyar Pest Megyei Könyvtár és a román Biblioteca Judeteana "Octavian Goga" (Kolozsvári Városi Könyvtár).

A PLDP-projekt hazai vezető könyvtárában a Pest Megyei Könyvtárban létrehozta egy helyi számítógépes hálózatot, adatbázist, amelyre az új szolgáltatás épült, a Lakossági Információs Szolgáltatás. Információkkal látták el a könyvtárhasználókat a mindennapi életre vonatkozóan a közigazgatás, a jog, az egészségügy és a továbbképzés területeiről. A szolgáltatást önállóan használhatták a felhasználók, de természetesen igénybe vehették a könyvtárosok segítségét is.

A könyvtárosok felkészítését szolgálták az angliai könyvtárakban rendezett tréningek, amelyeken 13 Pest megyei könyvtáros vett részt. A megszerzett ismereteket nemcsak a könyvtári szolgáltatásokban, az olvasók kiszolgálásában hasznosították, hanem előadások tartásával országos és helyi szervezésű szakmai konferenciákon, publikációkban is. A PLDP-tapasztalatokról három nemzetközi konferencia megrendezésére is sor került. A hazait Szentendrén a Pest Megyei Könyvtár szervezte: a már említett öt PLDP-partner mellett részt vett még 14 ország egy-egy képviselője (Albánia, Belorusszia, Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Lettország, Lengyelország, Litvánia, Moldávia, Oroszország, Szlovákia, Ukrajna) valamint magyar könyvtáros kollégák szerte az országból és Pest megyéből.

2. Az egyesület megalapítása, a szervezeti felépítés kialakítása, anyagi és szellemi háttér megteremtése

A nemzetközi projekteken végzett tevékenység során szerzett tapasztalatokból arra a következtetésre jutottunk a közreműködő kollégákkal együtt, hogy a részvételhez célszerű önálló, jogokkal rendelkező egyesülésként fellépni, kötelezettségeket vállalni. Azt tapasztaltuk, hogy a projekteken résztvevő más országokból származó tagok nem kormányzati támogatással vettek részt a munkában, saját intézményi jogosultsággal rendelkeztek. Ez is ösztönzött bennünket, hogy újítsunk a részvételi formában.

A PHARE-programban már több nagyszabású könyvtári pályázat volt készülőben, amelyre mindenképpen szerettünk volna pályázni, részt venni egy konzorciumban a többi csatlakozni kívánó országokkal együtt. Ennek érdekében indítottam el a 90-es évek végén a szervező munkát az irányító szervek egyetértésével egy önálló civil szakmai szervezet megalapítására.

2.1 A Publika Magyar Könyvtári Kör

A fenti megfontolások jegyében kezdődött meg az egyesület megszervezése, amelyet Publika Magyar Könyvtári Kör néven civil, közhasznú szakmai szervezetként alapítottunk meg.

Az alakuló közgyűlésre az előkészítő munka után 2001. január 26-án, Budapesten a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár helyiségében került sor, 12 könyvtári szakember alapító tag részvételével. A közgyűlésen *Gellér Ferencné dr.* a debreceni Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár igazgatója elnökölt. Egyúttal megválasztották a háromtagú vezetőséget is, *Billédi Ferencné dr.*, *Gellér Ferencné dr.*, *Dr. Bartos Éva* személyében. A közgyűlés egyhangú szótöbbséggel a vezetőségi tagok közül elnöknek Billédi Ferencné-t választotta meg.

Egy kis munkacsoport vállalkozott arra, hogy elkészítse az egyesület alapító okiratát, hogy a megalakulás törvényes keretek között jöjjön létre.

Az egyesület hivatalos bejegyzését a Hajdú-Bihar Megyei Bíróságnál kérelmeztük, mivel az induláshoz székhelyet a Megyei Könyvtárban Gellér Hajnalka bocsátott rendelkezésünkre. Ugyancsak Debrecenben nyitottuk meg az egyesület bankszámláját az OTP-ben.

Az Alapító okirathoz az egyesület céljait az alábbiak szerint fogalmaztuk meg:

- a könyvtári-információs tevékenység színvonalának emelése,
- a szellemi javak megosztása a társadalom minél szélesebb köreiben,
- a szellemi és fizikai javak optimális felhasználása,
- az önkéntes munka támogatása,
- az elért eredmények közzététele.

Megfogalmaztuk azokat a feladatköröket, amelyek köré az egyesület munkatereit elkészíthetjük,

- a szakmai-kulturális közösségfejlesztést, a könyvtári-információs szakemberek részvételének elősegítését a társadalom széles köreiben,
- a szakemberek tájékoztatását, képzési, oktatási programok kezdeményezését, szervezését,
- hazai és nemzetközi szakmai rendezvények, konferenciák, kongresszusok, szemináriumok, szakmai bemutatók, tapasztalatcserék, tanulmányutak szervezését,
- a szakterület nemzetközi kapcsolatainak szélesítését, részvételt a hazai társszervezetekkel közös programokban.

Az Alapító okiratot, illetve az egyesület létrejöttét meghirdettük és megindítottuk a tagtoborzást. Elképzeléseink, terveink iránt elég nagy érdeklődés mutatkozott, 2002 évben már 54 taggal rendelkezünk.

2.2 Az egyesület tevékenységének megindítása

A 2002. évi munkatervünkben már főszerepet kapott az Európai Unió projektjeiben való részvétel, illetve a hazai munkálatok szervezése, irányítása.

Az Európai Unió szakértő bizottságai jelentéseiben megfogalmazták a könyvtáraknak az információs társadalomban kiemelt szerepét és feladataikat. Felhívták a figyelmet arra, hogy a társadalom tagjai egyre szélesebb körben jutnak közvetlenül az információs forrásokhoz elektronikus úton, ezért a könyvtárak tevékenységében erősödni kell a „tudásszervező” munkának és az információs forrásokhoz való hozzáférés kiterjesztésének.

Az információs társadalom perspektívája nem jelenti azt, hogy csökken a könyvtárak hagyományos tevékenysége. A jövőben – mint ahogyan a múltban is – a könyvtárak egyidejűleg nyújtanak információs és egyéb könyvtári szolgáltatásokat.

Nyilvánvaló, hogy az információs társadalom minden tagjának szüksége lesz életének különböző szakaszaiban a könyvtárakra: az iskolai években tanulásához, később társadalmi tevékenységéhez, munkájához, vagy pihenő idejének eltöltéséhez. Az emberek egyre inkább saját személyes problémáik megoldásához keresnek és várnak információkat. A könyvtáraknak azt kell megszervezniük, hogy az információs források készenlétben legyenek a majdan felmerülő kérdések megválaszolására. A rendelkezésre álló információvagyon csak akkor hasznosul, ha az emberek tudásra váltják, és ezzel új ismeretet, terméket és kultúrát hoznak létre. Ez az információs társadalom középpontjában zajló folyamat egyéni teljesítmények összessége. Erőltetni aligha lehet, de jelentősen támogatni igen, a lehetőségek, a tudásanyag felkínálásával, rendelkezésre bocsátásával.

Természetesen ez a hatalmas feladatot egy-egy könyvtárnak nem önmagában kell megoldania, hanem saját virtuális könyvtárának létrehozásával, más intézményekkel (iskolák, média, kulturális intézmények) együttműködve elégíti ki az igényeket. Az igények érdemi kielégítésében felgyorsul az elektronikus dokumentumok és az internet használata. Ez számos problémát eredményez a tárolás, a visszakeresés, a copyright stb. terén. Megoldásuk csak nemzetközi együttműködéssel lehetséges.

3. Az EU projektek kora

3.1 PubliCA – Concerted Action for Public Libraries

Elsősorban ezek a megfontolások készítették az Európai Unió néhány nagy közkönyvtárának szakembereit 1995-ben egy átfogó program kidolgozására, *PubliCA – Concerted Action for Public Libraries* elnevezéssel. Az akció elindítóinak fő célja az volt, hogy elősegítsék a közkönyvtárak információs szolgáltatásainak fejlesztését az Európai Unió egész területén.

1998–99-ben nyílt lehetőség arra, hogy az Európai Unióon kívüli országok közkönyvtárai is bekapcsolódjanak a programba, amelynek mintegy folytatásaként indult a *PubliCA CEE*, azaz a közép- és kelet-európai országokban működő közkönyvtárak akciója.

3.2 PULMAN – Public Libraries Mobilising Advanced Networks

2001 elején hagyta jóvá az újonnan induló programot az Európai Bizottság Információs Társadalom Igazgatósága. A projektben 26 partner vett részt. Az alapmunkálatokat a konzorcium tagjai, az egyes országok koordinátorain keresztül végezték. A projekt menedzselését az MDR Partners tanácsadó iroda látta el. Egyesületünk vállalta a projekt magyarországi partnerségi feladatait.

A PULMAN magyar programjának során az alábbiakat valósítottuk meg:

- a PULMAN céljainak és programjainak megismertetése a magyar közművelődés elméleti és gyakorlati szakembereivel,

- a két digitális útmutató segédlet hazai adaptálásának és gyakorlati hasznosításának megtervezése és megszervezése,
- műhelyfoglalkozások rendezése a digitális útmutatókkal való megismerkedésre; a tapasztalatok, észrevételek összegyűjtése az útmutatók véglegesítéséhez,
- bekapcsolódás a PULMAN-Net of Excellence-be, magyar honlap létrehozása és működtetése,
- az európai centre of excellence könyvtárakban tartandó tréningre magyar közkönyvtári szakemberek küldése; az itt szerzett ismeretek hazai elterjesztése,
- egy magyar centre of excellence könyvtár kialakítása.

A fenti programok megvalósításának egyik jelentős eseménye volt a *közgyűjtemények közérdekű információs szolgáltatásai* címmel Szolnokon, a Verseyhy Ferenc Megyei Könyvtárban megrendezett konferencia.

Megindítottuk a PULMAN honlapot ahol a hazai eseményekről, hírekről értesülhettek az érdeklődő szakemberek, de közvetlenül kapcsolatba léphetnek a PULMAN Network of Excellence-ben részt vevő partnerekkel is.

Elkészítettük és közreadtuk a Digitális Útmutatót magyar nyelven. Megismertetésére, illetve. használatára bemutatókat, workshopokat szerveztünk szerte az ország könyvtáraiban.

Megszerveztük a Center of Excellence könyvtárakat. Ezekben a példaszerűen működő, fejlett, viszonyítási pontként alkalmas könyvtárakban tréningeket, rendezvényeket szerveztünk közkönyvtári szakembereknek az ismeretek átadására. Tapasztalataikat széles körben hazai és nemzetközi szinten is közreadtuk.

2003. március 13-án Portugáliában, Oeriasban a PULMAN-projekt zárásaként tartott konferencián nagy hatású kiáltványt fogadtak el, amely hosszú távon meghatározta a közkönyvtárak feladatait, tevékenységi körét. Az Oeriasi Felhívás magyarul a szaksajtóban megjelent.

3.3 CALIMERA-program (Cultural Application: Local Institutions Mediating Electronic Resource Access)

Már az Európai Bizottság IST Igazgatóság által támogatott PULMAN-projektben is szerepeltek feladatok, amelyek a könyvtári szolgáltatások fejlesztésén kívül további nagy közgyűjteményekkel, a levéltárakkal és múzeumokkal is foglalkoztak. A CALIMERA-projekt ezeket a programokat folytatta és kiterjesztette a közös digitalizált szolgáltatások fejlesztését célzó munkát: múzeumok, levéltárak szolgáltatásainak új technológiák és stratégiák felhasználását segítette elő.

A CALIMERA nyitó konferenciájára 2003. január 16–17-én került sor Brüsszelben. A korábbi PULMAN-körhöz viszonyítva több múzeumi és levéltáros szakember vett részt a megbeszélésen, amelynek elsődleges célja az új projekt részletes ismertetése volt.

A projekt fő célkitűzése: a helyi intézmények (könyvtárak, levéltárak és múzeumok) szolgáltatásainak fejlesztése, amelyeket az állampolgárok a mindennapi életben egyszerűen, könnyen kezelhető módon használhatnak.

A CALIMERA hazai munkálatait a Publika Magyar Könyvtári Kör szervezte és irányította. Kidolgoztuk a Tradíció és Világháló programot, a közkönyvtári szakemberek bevonására és felkészítésére, hogy a közkönyvtárak jelentős helyismereti állományát közkinccsé tehessék, olyan modelleket ismerjenek meg, amelyek a legújabb technológiát alkalmazzák, a jó modellek alkalmazását megkönnyítsék a helyi intézményekben. A felhasználókat segítsék oktatással, bemutatókkal, felhasználóbarát rendszerek bevezetésével.

A projekt megvalósításában partnerként közreműködtek a Megyei Könyvtár Győr és a Békés Megyei Könyvtár Békéscsaba vezetői és munkatársai. A kitűzött célok elérésében jelentős szerepet játszott az a támogatás, amelyet a helyi közgyűjtemények, múzeumok, levéltárak nyújtottak.

A tizennyolc hónapig tartó program alatt fel kellett térképezni azokat a technológiai fejlesztéseket, amelyek korábbi uniós projektekből vagy nemzeti kutatások eredményeképpen rendelkezésre álltak, és ki kellett választani azokat, amelyek széles körben hasznosíthatók a helyi intézmények számára.

Olyan ajánlásokat adtunk közre, amelyek elősegítik mindhárom közgyűjteménytípus közös vagy összehangolt helyi digitális szolgáltatások kiépítését. Nagy szerepet kaptak ezekben a szolgáltatásokban a helytörténeti források. Közreadtuk használatra a honlapot, a szolgáltatások bemutatására, az útmutató használatára bemutatókat és tréningeket szerveztünk a programban részt vevő könyvtárakban, több helyen együtt levéltárakkal és múzeumokkal. Néhány sikeres rendezvény: *Országos konferencia és fórum megrendezése*. Téma: A közkönyvtárak, közösségi központok. Társadalmi és gazdasági felzárkóztatás. Az állampolgárok demokratikus részvételének támogatása. Budapest, Pataky István Művelődési Központ.

Workshopok: A Digitális Útmutató használata és haszna. Bemutató és gyakorlat: Kiskunmajsza Városi Könyvtár, Szentendre Városi Könyvtár.

Együttműködés EU projekteken. Közös rendezvény Csíksomlyón a Romániai Magyar Könyvtáros Egyesülettel.

3.4 Cultivate CCE

Ebben a programban tíz közép-kelet-európai ország, köztük hazánk is részt vett partnerként. E projekt keretében ezekben az országokban nemzeti információs csomópontokat építettek ki a közgyűjtemények (elsősorban a könyvtárak, múzeumok, levéltárak) közreműködésével. Ezek az információs csomópontok európai szintű hálózatot képeztek, lefedve a teljes európai kulturális örökség területét.

A résztvevő intézmények szakemberei változatos eszközök (pl. honlapok létesítése, webmagazin közreadása, e-mail információs szolgáltatás) segítségével azon munkálkodtak, hogy minél szélesebb körben felkeltsék az érdeklődést az IST (Information Society Technologies) program iránt, amely a kulturális örökség felhasználásának fejlesztését tűzte ki célul.

A Cultivate-CEE keretében egy új közérdekű szolgáltatási modell kialakítására is sor került: az üzleti és gazdasági szervezetek, valamint a kulturális terület (levéltár, múzeum, könyvtár) összetartozó információinak összekapcsolásával.

3.5 Light Cultural Heritage

A projekt célja: a kulturális azonosságtudat és közösségi összetartás megszilárdításával képessé tenni a régió közösségének tagjait arra, hogy jobban megismerjék és megértsék saját kulturális hátterüket, illetve a közösség más kultúrájú csoportjainak múltját, értékeit. Ösztönözze a közösségfejlesztési programokat, kezdeményezéseket, hagyományőrző és -teremtő rendezvényeket, tudatosítva a régióban élő emberekben a természeti értékek, építészeti emlékek stb. fontosságát, az etnikai sokszínűség előnyeit. A projekt partnerei: Veria Central Public Library, Municipality of Bologna Sala Borsa Library, Lisbon Municipal Library, County Library of Roskilde, Békés County Library.

Egyesületünk a Békés Megyei Könyvtárral együttműködve vett részt a projekt munkálataiban. A LIGHT Körös–Maros kísérleti projekt keretében web alapú kísérleti információs szolgáltatás létesült közösen a régió közgyűjteményeivel és kulturális és oktatási intézményeivel.

3.6 ENTITLE (Europe's New Libraries Together in Transversal Learning Environments)

Ebben a projektben 12 európai ország, ezen belül 14 konzorciumi tag vett részt: Ausztria, Málta, Dánia, Románia, Csehország, Finnország, Szlovénia, Portugália, Magyarország, Bulgária, Görögország, Belgium, a vezető MDR (UK).

A projekt célja: a CALIMERA-program eredményeire alapozva szélesíteni a közkönyvtárak digitális tanulást támogató szolgáltatásait felnőttek és gyermekek számára.

A következő feladataink voltak:

- felmérés, adatok gyűjtése és összegzése a könyvtárak tanulást támogató tevékenységének politikájáról, jó gyakorlatáról, népszerűsítő

akcióiról. Javaslatok kidolgozása és közzététele az ENTITLE websiton,

- az adatok tesztelése 3 országban, szakértői tanácskozás megszervezése,
- útmutató és ajánlások elkészítése a könyvtárak számára,
- nemzeti konferencia megrendezése, kulturális politikusok, vezető könyvtári-informatikai, oktatási szakemberek részvételével,
- webhálózat kiépítése és működtetése a projekt eredményeinek közzétételére,
- zárókonferencia megrendezése.

2009 volt az ENTITLE-projekt „nagy éve” számunkra.

A Publika Magyar Könyvtári Kör, az Eszterházy Károly Főiskola és a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár közösen rendezte meg az „**Egész életen át tartó tanulás – könyvtári támogatások és erőforrások**” címet viselő országos konferenciát az Eszterházy Károly Főiskola kápolnájában, az Oratorium Artium Pyrkerianum-ban.

A konferencián a hazai könyvtáros szakma több mint 30 intézménye közel száz fővel képviseltette magát. Az ország minden részéből érkeztek résztvevők. Emellett külföldi partnerek képviselői is megjelentek a rendezvényen, így az MDR Partners (UK), a European Schoolnet (Brüsszel) és a Cross Czech a.s. (Cseh Köztársaság) is delegálta egy-egy tagját a magyarországi konferenciára. A konferencia előadásait online módon is figyelemmel kísérhették az érdeklődők. Párhuzamosan poszterkiállítás és termékvásár is színezte a lehetőségeket. Délután a kerekasztal megbeszélésre a Bródy Sándor Könyvtárban gyűltek össze a szakemberek, megfogalmazni a szakmai ajánlásokat.

Egyesületünk az ENTITLE Guidelines létrejöttében is részt vállalt. Egy teljes fejezet anyagát mi készítettük el angolul, majd az egész Kézikönyvet lefordítottuk magyarra, az egyszerűbb használat előmozdítása érdekében. Ehhez szorosan kapcsolódva „*Könyvtárak Az Egész Életen Át Tartó Tanulás Szolgálatában*” címmel pedig egész napos, nagyon sikeres konferenciát szerveztünk a Pest Megyei Könyvtárban, Szentendrén, ahol a hazai tapasztalatokról részletesen esett szó.

Tanítunk – tanulunk, mi a haszna? LLL Könyvtári szolgáltatások és eredményességük címmel konferenciát és fórumot rendeztünk Komáromban, a Jókai Mór Városi Könyvtárral és az Eszterházy Károly Főiskola Könyvtárával közös rendezvényként. A konferencia ajánlásokat fogalmazott meg, amelyeket eljuttattunk az illetékes intézményekhez és fórumokhoz. A konferencián az előadásokat követően *Szakemberek felkészültsége, továbbképzési igények és elvárások. Fejlesztési lehetőségek és akadályok* címmel Fórumra is sor került.

Az ENTITLE projektzáró konferenciáját Budapesten, az Országos Széchényi Könyvtárban rendeztük meg. 15 országból, mintegy 80 résztvevő volt jelen. A plenáris üléseken az elvi alapvetéseket foglalták össze, kiegészítve a Jó gyakorlat példáival, Finnországtól, Görögországon át Portugáliáig. Ezek alapján készült ajánlás a tanulás támogatásának könyvtári teendőiről.

4. Saját tervezésű és kezdeményezésű hazai projektek

4.1 Publika MKK : Nőinformációt – megfelelően és eredményesen

Az Európai Unió társadalmi felzárkóztatási irányelvei szerint a kétezredik év elején a nők társadalmi helyzetével és kulcsfontosságú szerepével kapcsolatban különleges intézkedések szükségesek ahhoz, hogy elő lehessen mozdítani a nemek közötti egyenlőséget és segíteni a nők felemelkedését. A nők döntéshozatalba történő bevonására és az ország társadalmi és gazdasági életében való aktív részvételére, életkörülményeik javítására irányuló hazai kormányzati programok is indultak azoknak az intézményeknek a fejlesztésére is, amelyek a tudás, az ismeretek, az információkhoz való hozzáférés könnyebbé tételét szolgálják. Nemzetközi szinten, de több európai országban is külön intézmény, illetve intézményi összefogás létesült a fenti célok megvalósítására, folyamatos javítására.

Több speciális, kifejezetten a nők igényeinek és elvárásainak megfelelően kialakított könyvtárát tanulmányoztunk, többek között a híres londoni Women's Libraryt, az Österreichische National Bibliothekben az ARIADNE-programot stb.

A könyvtári, informatikai szakmai szervezetek is napirendre tűzték a kérdés elméleti és gyakorlati vonatkozásait is. Az IFLA szervezetében külön csoportot hoztak létre – Women, Information Libraries – a témával való kiemelt foglalkozás érdekében.

E programok nyomán dolgozta ki egyesületünk egy speciális információs rendszer kiépítésének és működtetésének programját, amely a **Nők Könyvtára** címet kapta.

A program részei:

adatok gyűjtése, felmérés arra vonatkozóan, hogy a nők információs szükségleteinek és igényeinek kielégítését milyen mértékben és milyen módon látják el könyvtári szolgáltatásokkal.

Az adatok feldolgozása alapján helyzetértékelés készítése, amely egy szolgáltatásrendszer kialakításának megtervezéséhez, illetve fejlesztéséhez szolgál. A felmérések eredményeként kapott adatok alapján felvázolt elképzelés: MAGNA–Magyar Nőinformációs Adattár.

A MAGNA egy *együttműködésre épülő nőinformációs adatbázis*, amely az európai gyakorlatnak megfelelően tartalmazza mindazon archív és kurrens dokumentumokat, nyomtatott, digitális, audiovizuális stb. formában, amelyek a *nőkérdéssel, a női egyenjogúsággal, munkavállalással, családi élettel, a nők kulturális örökségével* stb. foglalkoznak. Az adatbázisra épült együttműködő könyvtári szolgáltatásrendszer – amelyhez csatlakoztathatók más intézmények is, levéltár, múzeumok stb. Adatbázisai segítségével *információkat nyújtanak intézményeknek és egyéneknek*, hogy elősegítsék a nők részvételét minden társadalmi folyamatban, támogassák őket egyéni élethelyzetekben.

Egyesületünk az EMMI Közgyűjteményi Főosztályához előterjesztést nyújtott be: *Nőinformációs könyvtári szolgáltatás rendszer létesítése és működtetése* címmel.

Az előtanulmányok csatolásával megindokolt javaslattevben bemutattuk az európai irányelvek alapján megtervezett és együttműködésre épülő MAGNA szükségességét és működtetési lehető-

ségét. Tehettük ezt azért is, mivel az elemzéseket, vizsgálatokat, tanulmányokat az *Országos Széchényi Könyvtár* vezetése, konzultálva a szakterület vezető szakembereivel megvizsgálta és az ügy társadalmi és szakmai jelentőségére való tekintettel, amennyiben a feladatra a fenntartó szervtől megbízást kap, vállalja a *nőinformációs könyvtári szolgáltatásrendszer alapozásának feladatát*. Az átfogó megvalósíthatósági tanulmány elkészítését is a Publika Magyar Könyvtári Kör közreműködésével vállalta.

Sajnos az előterjesztett javaslat nem kapott támogatást, így a projektet lezártuk, további erőfeszítésnek nem láttuk értelmét. Nagyon sajnáltuk.

4.2 KÖSZÖNT – Könyvtári Szolgáltatások Önkéntesek Támogatásával

A KÖSZÖNT-projekt célja a Hunyad-megyei Déva városban és környékén a szórványban élő magyarság könyvtári ellátásának támogatása. A partnerek: Könyvtári Intézet, Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár (MZSMK), Nyíregyházi Főiskola, Kárpátaljai Magyar Iskolai Könyvtárakért Alapítvány.

Megalakult egy szakembercsoport a MZSMK szakembereiből és más önkéntes közreműködőkből a dévai Téglás Gábor Iskolaközpont iskolai könyvtárának kialakítására. Az iskola nagymennyiségű könyvadományokat kapott magyarországi könyvtáraktól, amelyek részint csomagokban, részint ömlesztett állapotban voltak a könyvtárnak tervezett helyiségben.

A munkacsoport egy hetet Déván töltött a könyvanyag fizikai rendbe tétele, szétválogatása, áttekinthető elhelyezése, a felesleges dokumentumok selejtezése céljából. A használható dokumentumanyagot könyvtári állományba vételre előkészítették. A költségeket a PublikaMKK fedezte. Folytatására kidolgoztuk a DÉVA projektet, amelynek célja volt: Modellértékű könyvtári rendszer kialakítása a Téglási Gábor Iskolaközpontban, Az oktatási program támogatása automatizált könyvtári rendszerrel, A régióban élő szórványmagyság részére könyvtári szolgáltatások fejlesztése.

A projekt megvalósításával egyrészt az iskolaköz-pontban egyre differenciáltabb, az oktatást sokoldalúan segítő szolgáltatások alakíthatók ki, másrészt a modellszerep lehetőségének kiaknázása révén a Téglás Gábor Iskolacentrum könyvtára integrált könyvtári rendszert bemutató feladatot láthat el a régió könyvtárainak, könyvtárosainak, pedagógusainak, olvasóinak körében.

Mivel a projekt megvalósítása jelentős anyagiakat igényelt, az együttműködő társulás pályázat keretében megismételte a 2012-ben a Bethlen Gábor Alaphoz benyújtott pályázatát, kibővítve és új elemekkel gazdagítva. Sajnos a pályázat nem nyert támogatást forráshiány miatt.

4.3 Közelinfo – Közkönyvtári Elektronikus Információ

A *Közelinfo* program a társadalmi integráció elősegítésére. Megvalósítása közvetlenül érvényesül azokon a helyszíneken, azokban a régiókban, ahol az egyes könyvtári partnerek az e-szolgáltatásokat kifejlesztik és a célcsoportoknak biztosítják a hozzáférést. A helyben kifejlesztett és bevezetett szolgáltatásokat országosan hozzáférhetővé teszik minden könyvtárnak, minden használónak.

A program partnerei: Könyvtári Intézet: feladata az oktatás koordinációja, tanácsadás a fizikailag sérült emberek szolgáltatásainak kialakításához, II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár: feladata a roma közösségek integrációja, oktatással és információs szolgáltatás kialakításával, Békés Megyei Könyvtár: feladata a nemzetiségi közösségek, kulturális örökség hasznosítása, Pest Megyei Könyvtár: feladata a társadalmi kirekesztettség veszélyének kitett idősebb emberek, fizikailag sérült emberek, látássérültek részére információs szolgáltatás kialakítása, Halis István Városi Könyvtár, feladata: a kistelepüléseken élők, fizikailag sérült emberek, mozgássérültek részére információs szolgáltatás kialakítása.

5. Konferenciák, fórumok, tréningek, előadás-sorozatok saját kivitelezésben és társintézményekkel közösen

A nagy EU-projektek rendezvényein túl számtalan eseményt szerveztünk, rendeztünk.

Itt szeretnék szólni arról a hatalmas támogatásról, amelyet ehhez a tevékenységünkhöz kaptunk a könyvtáros-információs szakma, a kulturális intézmények szakembereitől.

Valamennyi eseményen, rendezvényen lelkesen és hozzáértéssel vettek részt a könyvtárak, múzeumok dolgozói, tekintet nélkül munkakörre, beosztásra, hogy minél jobb, hatékonyabb legyen az összejövetel, tanácskozás vagy bármelyik esemény.

Így dolgozni csak elkötelezetten lehet, és hinni abban, hogy az elvégzett munka az emberek, a társadalom javát szolgálja. Nem tudom eléggé megfelelő szavakkal kifejezni, hogy az eredmények, amelyekről beszámolok, mint a Publika Magyar Könyvtári Kör húszéves munkája, az valójában az egész könyvtári szakma teljesítménye.

Méltó elismerés illesse a programok minden résztvevőjét!

Ugyancsak nélkülözhetetlen volt az intézmények támogatása, személyi és anyagi hozzájárulása a programok megvalósításához. Több intézménnyel írásos együttműködési megállapodások keretében, például VGyK, illetve nagyon sok intézménnyel szóbeli, vagy alkalmi megegyezések alapján valósítottuk meg a programokat. Hálás elismeréssel adózunk minden közreműködőnek.

Külön kell megemlékeznünk az *OSZK Könyvtári Intézettel 2002-ben kötött Együttműködési megállapodásunkról*, amelynek keretében 10 éven keresztül szerveztünk és valósítottunk meg számtalan, országos illetve nemzetközi kiterjedésű programot. Közös célunk volt a közkönyvtárakban dolgozó szakemberek szakismereteinek fejlesztése az IKT széleskörű alkalmazásával, a nemzetközi és európai együttműködések hasznosítása. Ennek az együttműködésnek az eredményei között work-

shopok, képző és továbbképző tanfolyamok, konferenciák sorakoznak. Közös tevékenységünk hasznosságáról sok száz könyvtáros kolléga szóbeli és írásbeli nyilatkozata tanúskodott.

Támaszkodtunk a társintézményekre, a szakismerttel rendelkezőkre. Fontos eredmény volt, hogy elnyertük a Fogyatékosok Esélyegyenlősége Köz-alapítvány támogatását már az induláskor. Úgy gondoltuk, hogy ezzel a hátrányos helyzetű csoporttal, sokkal kevesebbek tudnak érdemben foglalkozni, ezért ezekre a feladatokra külön figyelmet fordítottunk. Az Alapító Okiratban ezt a szándékunkat külön is megjelöltük.

Már 2003-ban az Esélyegyenlőség Napját 2003. május 10.-én szakkiállítással is segítettük.

Az **Oeriasi felhívás** jegyében a Publika Magyar Könyvtári Kör a sokrétű projektnek azt a fontos elemét emelte hazai programjának középpontjába, amely a fogyatékos embereknek szóló könyvtári szolgáltatásokkal foglalkozik, egyetértésben azzal a megállapítással, hogy a közkönyvtárak teljesítménye elválaszthatatlanul összefügg társadalmi felelősségükkel.

A program első szakaszában került sor az **ESzKöz (Elektronikus szolgáltatások közkönyvtárakban) hátrányos helyzetű felhasználók számára akció** megvalósítására közkönyvtári partnerek közreműködésével. Speciális tematikai összeállítás készült új szolgáltatások kialakításához, a fogyatékos emberek igényeinek megismeréséhez szükséges ismeretekből. Tizenkét nagy közművelődési könyvtár, főként megyei könyvtárak szolgáltatásokat menedzselő szakembereiből álló csoport egy tréning keretében sajátította el ezeket az ismereteket. A tréning 200. szeptemberben zajlott le.

A **„Fogyatékkal élő emberek a közkönyvtárakban. Követelmények és lehetőségek az Információs Technológia Társadalmában”** című konferencia megszervezésére Szolnokon, 2003. május 30-án került sor, amelynek sikeres megrendezéséhez a Fogyatékosügyi Köz-alapítvány támogatása jelentősen hozzájárult. A Verseyhy Ferenc Megyei

Könyvtárral közös rendezvényen hazai és nemzetközi szakemberek beszéltek és érveltek a fogyatékkal élő emberek bekapcsolódásáról az információs társadalom adta lehetőségekbe.

A konferencia zárásaként szakmai ajánlásokat fogalmaztak a jelenlévő szakemberek. Többek között az alábbiakra hívják fel a figyelmet:

- kormányzati, regionális és helyi együttműködő hálózatok kiépítésével és működtetésével elő kell segíteni a lehető legteljesebb hozzáférést a könyvtárak információs forrásaihoz, a társadalom minden tagja számára – tekintet nélkül a személyes korlátozottságra – az egyetemes információs jogok érvényesülésének érdekében,
- a könyvtárak fenntartói és irányítói gondoskodjanak arról, hogy minden könyvtárhasználó saját állapotának természetes módján tudja igénybe venni a könyvtári szolgáltatásokat,
- a könyvtári szakemberek a szükséges ismeretek birtokában tudatosan foglalkozzanak a fogyatékkal élő emberekkel. Az informatikus könyvtáros alap- és továbbképzési programok különböző szintjein intézményesen be kell építeni a tananyagba azokat az ismereteket, amelyek a fogyatékkal élő emberek minőségi könyvtári ellátásához szükségesek, felhasználva a nemzetközi tapasztalatokat és megoldásokat.

A konferencia után tömegével szerveztünk és tartottunk tréningeket a társadalmilag, lelkileg és fizikailag hátrányos helyzetű emberekkel való kapcsolattartás minőségi alakítása érdekében, érzékenyítő jellegű és szakmai céllal.

Ebből nőtt ki a Könyvtári Intézetben akkreditált Esélyegyenlőség biztosítása a könyvtárban címmel tanfolyami program is.

A következő években az ország különböző régióiban nagy érdeklődést kiváltó rendezvényeken vitattuk meg a közkönyvtárak mint közösségi központok lehetőségeit a társadalmi esélyegyenlőségről, az állampolgárok demokratikus részvételi jogainak képviseléről, az elektronikus eszközök használatáról, az intézmények együttműködésének hasznáról, stb.

Néhány kiemelt rendezvényünk:

1. Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum. Tájékoztató az európai projektek magyar partnereiről és munkaprogramjairól. AITMES, eMAPPS com. Light.
2. Konferencia és Fórum Sárospatakon, a Zrínyi Ilona Városi Könyvtárban. Program: Elektronikus eszközök használata a könyvtárak tanulássegítő szolgáltatásaiban. Együttműködés iskola és könyvtár között a „mobil tanulás/oktatás módszerének bevezetésére.
3. Gödöllő Városi Könyvtár és Információs Központ. eMAPPS-com – Képességfejlesztő mobilinternet játékos módszerek alkalmazása a közoktatásban.
4. Hódmezővásárhely. Használhatósági workshop. Szervező a Békés Megyei Könyvtár és a Németh László Városi Könyvtár. Bemutató az eMAPPS com céljairól és programjairól.
5. Budapest. FSzEK Központi Könyvtár. Konferencia az európai közkönyvtári együttműködésről. Rendező FSzEK. Előadás és bemutató az európai projektekben való részvételről
6. Komárom. Városi Könyvtár. Konferencia. LLL. Tanítunk–tanulunk, mi a haszna?.
7. Budapest. Publika Fórum. Könyvtári szolgáltatások mindenkinek. Hallássérültek a könyvtárban.
8. Szolnok. Konferencia. Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár és Tájékoztatói Központ. Könyvtárak a hátrányos helyzetű emberek szolgálatában. Társadalmi követelmények és igények a speciális könyvtári ellátásra.

6. Pályázati tevékenység

Pályázatokat dolgoztunk ki és benyújtottuk támogatás elnyerésére a Nemzeti Együttműködési Alaphoz.

Az ÖTÖS (Önként Tanítunk Önként Segítünk) című program célja, hogy minél több nőnek, egyénileg, vagy csoportban nyújtson lehetőséget az információszerezéshez, a jogok megismeréséhez, különféle élethelyzetekben való eligazodáshoz az elektronikus eszközök használatával. A pályázatban megtervezünk egy oktató programot nyugdíjas könyvtáros szakemberek önkéntes foglalkoztatására.

Pályázat fiatal szakemberek részére nyújtandó ösztöndíjas tanulmányutak támogatására.

Nagyobb eséllyel. Információk nőknek – eredményesen és hatékonyan. Önkéntes közreműködőkkel ismeretterjesztő foglalkozások szervezése információszerezés, felhasználás módszereinek megismertetésére, elsajátítására nők számára. Elsősorban megcélozva az idősebb korosztályt, a munkába visszatérő, foglalkozást váltó stb. csoportokat.

7. Csoportos és egyéni tanulmányutak

Sok fiatal szakember számára biztosítottunk külföldi szakmai vagy éppen nyelvtanulási támogatást, tanulmányúton való támogatott részvételt.

Ennek eredményeképpen természetesen tágult az együttműködők köre a szomszédos országokban dolgozó magyar könyvtáros szervezetekkel, könyvtárakkal és könyvtárosokkal.

A tapasztalatcserék mindig közös szakmai programok mentén szerveződtek:

Csíkszépvízen: Műhelymunka keretében, Európai értékek és értékrend címmel (2004, június).

Zentán a vajdasági könyvtárosoknak: Akkreditált 30 órás képzés keretében alapfokú Internethasználat oktatása (2007. szeptember).

Csíkszeredán 2008-ban akkreditált tanfolyamot támogattunk.

Békéscsaba-Erdély-Moldva-i tanulmányút workshopkal együtt, 2008 áprilisában.

A csoportos tanulmányi kirándulások, a „kult-túrák” az idők folyamán a legnépszerűbb közösségi formává nőttek ki magukat az egyesületen belül. Egy napos belfölditől többnapos külföldi útig, válogathattunk még a témákban és az évszakokban is.

Néhány figyelemreméltó tanulmányút a sok közül: 2009. december 3-5. Történelmi könyvtári örökség – kitért fóliánsok. Könyvtárak virtuálisan és valóságban.

2011. április 15-16. Történelmi könyvtárak meglátogatása Csornán a Premontrei Prépostságban, a Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyv-

tárában Sopronban, Heiligenkreuzban a Ciszter Apátságban, Lilienfeldben a Ciszter Apátságban.

2011. május 14-22. Tapasztalatcsere látogatást szerveztünk a MKE Műszaki Szekcióval közösen Lendván. Folytatására pedig a francia információs szolgáltatások rendszerének tanulmányozására, tapasztalatcsereére a regionális multimédia központok tevékenységéről Provance régióban került sor.

2015. május 6-10. Máramaros, Szilágyság, Mezőség, Kalotaszeg és Partium vidékeire.

2016. június 3-7. Erdélyjárás felsőfokon. Barangolás Partium, Belső Erdély, Szászföld, Kárpát-kanyar és Háromszék vidékein.

2017. május 17-21. Reformáció és kultúra. Luther nyomában: Lednice, Heidenau, Wittenberg, Eisenach, Schmalkalden, Erfurt, Prága.

8. Kulturális, közösségfejlesztő tevékenység

Az **Élet-Képes Példatár** című programunkat a Magyar Női Unióval együttműködve 2014-ben dolgoztuk ki és hirdettük meg. A program célja volt női példaképek bemutatása, népszerűsítése dokumentumtárban való elhelyezése és online rendelkezésre bocsátása.

A felhívásban meghirdettük, hogy a pályamű lehet saját élettörténet, de másokról is, jelenlegi és múltbéli eseményről, személyről is szólhat. Pályázhatnak: egyének és közösségek, akik elfogadják a pályázati szabályokat.

Nagyon szép és hiteles munkák érkeztek a pályázatra, melyeket mindkét meghirdető fél honlapján közzétettünk.

Az érdeklődés a pályázat és a pályaművek iránt olyan jelentős volt, hogy 2016-ban megismételtük. Az összes pályázatot, huszonegy mű, a honlapunkon közzétettük. Mindkét évben az értékelést, díjkiosztást ünnepélyes keretek között rendeztük meg. Az elsőt az Országos Mezőgazdasági Könyvtárban, a másodikat a KSH könyvtárban.

Külön meg szeretnék emlékezni az első pályázat fődíjának nyerteséről, a Neumann János Informatikai Kar oktatójáról, *Cserfalvi Annamáriáról*. Az értékes fődíjat, az „Emese” c. szobrot és a hozzá

tartozó eredetkártyát *Józsa Judit* kerámiaszobrász, a Magyar Kultúra Lovagja személyesen adta át a nyertesnek.

9. Nemzetközi kapcsolatok

2008-ban felvételünket kértük a Nemzetközi Könyvtáros Egyesületbe, hogy hírt vigyünk a hazai civil szakmai szervezetek eredményeiről, hírt hozzunk a nemzetközi kezdeményezésekről, irányzatokról, tapasztalatokról.

Az IFLA két szekciójában is regisztráltattuk magunkat: a Public Libraries – Közkönyvtárak és a Library Services to People with Special Needs – Könyvtári Szolgáltatások Hátrányos Helyzetű Olvasóknak szekciókba.

2009-ben Milánóban, 2010-ben pedig Göteborgban az IFLA Kongresszus és konferencia rendezvényen a „Nyílt hozzáférés a tudáshoz – a fenntartható haladás előmozdítása” című poszteres előadással vettünk részt.

A Publika Magyar Könyvtári Kör poszterén a magyar közkönyvtárak tanulást támogató szolgáltatásaiból mutattunk be jó példákat. Nagyon sokan felkerestek bennünket, kérdéseket tettek fel a bemutatott szolgáltatásokkal kapcsolatban. Sokan érdeklődtek a magyar könyvtári viszonyokkal kapcsolatban és kifejezték, hogy szívesen együttműködnének magyar könyvtárakkal. Felkerestek régi ismerősök is, és akik már jártak Magyarországon. Megelégedéssel nyugtáztuk, hogy kitézött célunkat, nemzetközi fórumon minél több hírt adni a magyar közkönyvtárak tevékenységéről, sikerült elérnünk.

2014-ben Lyonban az IFLA Kongresszus és konferencián poszter előadást tartottunk. Bemutattuk a Nők könyvtára projektünket.

A szomszédos országokban működő magyar könyvtáros szervezetekkel, könyvtárakkal és könyvtárosokkal tagjaink többféle módon tartanak kapcsolatot.

A Publika Magyar Könyvtári Kör azon fáradozik, hogy a szomszédos országokban működő magyar könyvtáros szervezeteknek, könyvtáraknak minél

több valóságos segítséget is nyújthasson intézményileg és személyes kapcsolatokon keresztül. Jó példa volt erre a GRUNDTVIG – Tanulási kapcsolatok pályázatára való bejelentkezésünk, melyet 2012–2014 közötti időszakra dolgoztunk ki partnereinkkel közösen.

Tagjaink személyes kapcsolattartását a külhoni könyvtárakkal, könyvtárosokkal is segítjük, rendezvényeken, pályázatokon és egyéb utakon keresztül.

Zárszó

Hálás szívvel és megköszönve a Mindenhatónak gondolok vissza az elmúlt húsz évre és arra, hogy harminchat év munkaviszony után nyugdíjasként a Publika Magyar Könyvtári Kör vezetőjeként még egy új izgalmas, érdekes élet megadatott nekem.

Arról a mérhetetlen sok munkáról, segítségről, amelyet tevékenységünkhöz a szakmai közösségektől,

szakemberektől, barátoktól, jóemberektől kaptunk már a fentiekben írtam. Ismételten megköszönöm és kívánom, hogy továbbra is tartsák meg elkötelezettségüket a könyvtári információs munka iránt és támogassák a Publika Magyar Könyvtári Kör kezdeményezéseit.

Megköszönöm egyesületünk tagjainak kitartó támogatását, a számtalan inspiráló javaslatot, szellemi, anyagi hozzájárulást a megvalósítandó programokhoz.

Elismerésemet és köszönetemet fejezem ki az elnökségben, bizottságokban működő kollégák folyamatos és lankadatlan szorgalmát az egyesület színvonalának emeléséért.

Külön köszönöm *Belányiné dr. Bobok Beátának* és *Dr. Bartos Évának* a visszaemlékezés megírásához nyújtott segítséget.

Beérkezett: 2021. IV. 25-én.

Billédi Ferencné dr. Holló Ibolya

Publika MKK elnök.

E-mail: publikamkk@t-online.hu